

OSLO TINGRETT

Dok 4

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep

0030 Oslo

Deres referanse
12/6734

Vår referanse
12-170338ADM-OTIR/ADM

Dato
17.12.2012

Forslag til lovendringer i barneloven mv. for å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep

Innledning

Vi viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 12. oktober 2012. Oslo tingrett har fått forlengelse av høringsfristen til 17. desember 2012.

Oslo tingrett mottar hvert år omkring 300 saker etter barneloven. Saker etter barneloven er antakelig den største sakstypen domstolen har. Oslo tingrett er opptatt av å gi disse sakene en grundig og god behandling. Vårt arbeid med saker etter barneloven skal alltid ha som mål både å treffe reflekterte og riktige avgjørelser på grunnlag av en kompetent og ryddig prosess, og å gi brukerne behandling som de opplever som nøytral, rettferdig og tillitvekkende.

Vår generelle erfaring er at barnelovens regler, slik loven lyder i dag, gir tingretten den nødvendige fleksibilitet i saksbehandlingen av barnelovssaker. Det foreligger gode muligheter for å tilpasse behandlingen til faktum i den enkelte sak, også i saker der det er påstander om vold eller andre overgrep.

Når det gjelder den konkrete praksisen i hver enkelt sak, er det alltid rom for forbedringer. Tingretten ser viktigheten av å fokusere på dette temaet, herunder behovet for bevisstgjøring i forhold til de særlige hensyn som foreligger i saker der barn risikerer å bli utsatt for vold og seksuelle eller andre overgrep. Det er samtidig viktig at domstolen forholder seg til kravet til en upartisk, grundig og forsvarlig saksbehandling i denne typen alvorlige saker. Dette betyr at saker som bringes inn for domstolen må opplyses på en grundig måte, og at det må være en kontradiktorisk prosess for å få fram alle argumenter knyttet til konflikten.

Tingretten er enig i at dersom det foreligger klart underbygde påstander om vold eller seksuelle overgrep, bør saken normalt ikke være gjenstand for mekling mellom foreldrene, jf. barneloven § 61 nr. 1. Slike saker bør som hovedregel gå rett til hovedforhandling. Om det bør oppnevnes en sakkyndig etter § 61 nr. 3 må bero på omstendighetene. Det er imidlertid en kjensgjerning at det kan

Postadresse
Postboks 8023 Dep., 0030 Oslo

Sentralbord
22 03 52 00

Saksbehandler
Liv Rognlien

Bankgiro

Organisasjonsnummer
974714647

Kontoradresse
Oslo Tinghus, C. J. Hambrospl. 4

Telefaks
22 03 53 53

Telefon
22 03 52 15

Ekspedisjonstid
0845-1545 (1500)

Internet/E-post
<http://domstol.no/oslo-tingrett>
oslo.tingrett.eksp@domstol.no

være en utfordring å identifisere denne typen saker innledningsvis. Antydninger om vold eller seksuelle overgrep vil ofte være vage. Som regel vil begge parter prosessfullmektiger dessuten be om at det berammes ett eller flere saksforberedende møter, og at det oppnevnes en sakkyndig etter § 61 nr. 1. Gjennomgangen Oslo tingrett har foretatt, se pkt. 2 nedenfor, viser at det er relativt få saker som går direkte til hovedforhandling uten saksforberedende møter.

Når det blir gjennomført saksforberedende møter med en sakkyndig til stede, også i saker der det foreligger en mulig problematikk vedrørende vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri, skyldes det i mange tilfelle at dommere erfarer at slike saksforberedende møter er en hensiktsmessig måte å få oversikt over saken på. Etter et slikt innledende møte, vil dommeren normalt ha bedre grunnlag for å velge den mest hensiktsmessige fremgangsmåten for den videre saksforberedelsen.

Det er tingrettens inntrykk at mange saker av denne typen kan bli utredet/opplyst gjennom bruk av tilsynsordninger i forbindelse med avtaler om samvær. Dette kan være tilsynsordninger etablert gjennom Bufetat, eller tilsynsordninger der det er den sakkyndige som er til stede under samværene. En utprøving av samvær, sammen med observasjoner fra offentlig oppnevnt tilsynsperson eller den sakkyndige, vil kunne gi retten et godt grunnlag for videre arbeid med saken, herunder vurdere om saken er egnet for mekling mellom partene eller ikke.

2. Oslo tingretts gjennomgang av samtlige dommer i saker etter barneloven i 2012

For å styrke det empiriske grunnlaget for vurderingene av forslagene til regelendringer i høringsnotatet, har Oslo tingrett i forbindelse med arbeidet med høringsuttalelsen gjennomgått samtlige 84 sakene etter barneloven hvor det ble avsagt dom i perioden 1. januar til 12. november 2012.

Det var i 40 av disse sakene (48 % av sakene) fremsatt anførsler om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri. Seks av disse omhandlet kun krav om foreldreansvar, og er således lite relevante i forhold til temaet for høringsaken.

Tingretten har i vedlegg til høringsuttalelsen gitt en kortfattet og anonymisert redegjørelse for saksforholdet, saksbehandlingen og resultatet ved hver enkelt av de resterende 34 sakene, som utgjør 40 % av det totale antallet behandlede saker etter barneloven i perioden. Vi har inndelt disse i saker hvor det i domsslutningen ble fastsatt samvær, samvær med tilsyn og intet samvær.

Oslo tingrett mener at redegjørelsen gir god innsikt i hvordan slike vanskelige saker håndteres i praksis. Gjennomgangen illustrerer domstolsarbeidet i et stort antall ulike saker med ulike dommere. Vi er ikke kjent med at departementet har foretatt noen tilsvarende gjennomgang av et større materiale som beskriver domstolsarbeidet. Vi mener denne gjennomgangen danner en nyansert bakgrunn for vurdering av den fagmessige tilnærmingen domstolen har til disse sakene. En slik gjennomgang av et representativt antall avgjørelser gir et bedre beslutningsgrunnlag enn enkeltstående eksempler, som i noen tilfelle kan komme til å bli tillagt for stor generell betydning. Gjennomgangen illustrerer blant annet den grundige og formålsorienterte behandlingsmåten disse sakene jevnt over gis i domstolene, også med dagens regelverk.

Blant funnene i gjennomgangen av disse 34 dommene, peker tingretten blant annet på:

- I 16 av sakene ble det fastsatt rett til samvær uten tilsyn, i noen få saker med en privat tilsynsordning

- I 7 av sakene ble det fastsatt rett til samvær med en tilsynsperson i regi av Bufetat (16 timer i året)
- I 11 av sakene ble det ikke fastsatt rett til samvær
- En høy andel av foreldrene i de 34 sakene hadde utenlandsk opprinnelse (41 av 68 foreldre, tilsvarende 60 %)
- Det var innvilget fri sakførsel i 82 % av sakene (28 av 34 saker, 45 av 68 foreldre)

Oslo tingrett vil også peke på at kriminalitetsbildet i Oslo, samt at Oslo tingrett er verneeting for alle saker der barnet bor på sperret adresse, jf. barneloven § 57, gir grunn til å anta at det er en viss overrepresentasjon ved Oslo tingrett av barnelovssaker hvor vold, seksuelle overgrep, rus og psykiatri gjør seg gjeldende sett i forhold til andre tingretter. Vi har ikke foretatt tilsvarende gjennomgang i andre domstolars saker.

På bakgrunn av den korte svarfristen, har tingretten ikke prioritert å gå nærmere inn på saksbehandlingen og resultatene i alle de sakene som i samme tidsperiode er forlikt etter forhandlinger, jfr. § 61. nr. 1.

I det gjennomgåtte materialet finnes det eksempler på at barn holdes tilbake fra den andre forelder på bakgrunn av mistanker om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri. Tilbakeholdelse har skjedd både fra bostedsforelder og fra samværsforelders side. Videre har gjennomgangen vist at det treffes mange midlertidige avgjørelser i slike saker. Etter tingrettens oppfatning er det på bakgrunn av det gjennomgåtte materialet liten grunn til å anta at domstolen er tilbakeholden med å treffe midlertidig avgjørelse om samværs spørsmålet, der dette er nødvendig for å hindre at barn blir utsatt for vold mv.

Materialet viser også at det er få saker der det ikke blir avholdt saksforberedende møter, jf. § 61 nr. 1. I mange av sakene som ble behandlet gjennom hovedforhandling og senere dom, var det imidlertid bare ett saksforberedende møte.

Når det gjelder oppnevning av sakkyndig, viser gjennomgangen at det vanligvis oppnevnes sakkyndig etter § 61 nr. 1, men at det i enkelte saker ikke har blitt oppnevnt sakkyndig i medhold av § 61 nr 3 selv om saken går over i hovedforhandlingssporet. Dommene gir imidlertid klare holdepunkter for at bruken av sakkyndighet i disse vanskelige sakene ofte er omfattende, og det har i enkelte saker vært store utgifter til sakkyndighet selv om vedkommende er oppnevnt etter § 61 nr. 1. Det er derfor grunn til å tro at den sakkyndige i disse sakene, og som allerede har blitt oppnevnt i medhold av § 61 nr. 1, har fått sitt mandat utvidet til også å omfatte utarbeidelse av en erklæring/uttalelse, samt å være tilstede under hovedforhandlingen, uten at grunnlaget for vedkommende oppnevning er blitt endret. Hvorfor dette skjer i enkelte saker har ikke tingretten holdepunkter for å si noe sikkert om.

Sammenfatningsvis mener Oslo tingrett at gjennomgangen av de 34 saken viser at slike saker behandles på en betryggende måte, hvor rettssikkerheten både til barn og begge foreldre blir ivaretatt på en god måte. Det er alltid rom for å videreutvikle arbeidsformen og domstolens rutiner, for å øke kompetansen og kvaliteten på saksbehandlingen. Oslo tingrett er derfor opptatt av kompetanseutvikling på dette området. Det er imidlertid etter tingrettens oppfatning liten grunn til å tro at ikke domstolene er i stand til å ivareta barnets beste der det er en reell fare for overgrep. Vi kan ikke se at dagens regler er til hinder for den nødvendige fleksibilitet i saksbehandlingen av barnelovsakene, også i saker hvor det er påstander om vold og overgrep.

3. Merknader til de enkelte punktene i høringsnotatet

3.1 Punkt 2: Om bostedsforelders rett til å beskytte barnet mot vold og overgrep

Departementet har i pkt. 1.3 uttalt at man har sett det som naturlig å vurdere behovet for å tydeliggjøre bostedsforelders rett til å nekte samvær ved frykt for at barnet utsettes for vold eller overgrep. Videre har departementet presisert at også samværsforelder har samme ansvar for å beskytte barnet sitt mot vold og overgrep, uten at dette foreslås særskilt regulert.

Det er etter tingrettens syn grunn til å stille spørsmål ved denne forskjellsbehandlingen i lovtekst mellom samværsforelder og bostedsforelder. Departementet har i pkt. 2.3. utdypet at det i praksis synes å herske en viss usikkerhet hos foreldre og profesjonelle knyttet til bostedsforelders rett til å nekte å oppfylle avtalt eller fastsatt samvær ved mistanke om vold og overgrep, og om samværsnekt kan komme bostedsforelder til skade ved en eventuell senere rettssak om hvor barnet skal bo fast. Av denne grunn er det departementets syn at det er behov for at dette klargjøres i lovtekst form, og at tydeliggjøringen skal fremgå av bestemmelsen om samvær i § 43 første ledd.

Dersom det foreligger en slik usikkerhet i praksis, noe tingretten stiller seg tvilende til, kan det stilles spørsmål ved om ikke samme usikkerhet gjelder for samværsforelders rett til å holde barnet tilbake etter samvær dersom vedkommende har en reell frykt for at bostedsforelder utsetter barnet for vold eller overgrep. Dersom departementet mener at rettstilstanden bør klargjøres i lovs form hva gjelder bostedsforelder, taler gode grunner for at det samme poenget bør klargjøres i lovs form hva gjelder samværsforelder. Slik lovforslaget nå lyder, mener Oslo tingrett at det virker lite balansert, og at det tilslører gjeldende rett på dette punktet.

3.2 Punkt 2.8: Foreløpig avgjørelse

Det er Oslo tingretts erfaring at domstolen allerede i dag praktiserer "kan"-skjønn slik at dersom det er en alvorlig frykt for at et barn lever under helseskadelige forhold som nevnt, blir det om nødvendig fattet en avgjørelse som beskytter barnet. Gjennomgangen av sakene fra 2012 underbygger at domstolens praksis følger dette behandlingsprinsippet.

Dette er prioriterte arbeidsoppgaver, som blir utført raskt. Gjennomgangen i vedlegget til dette høringssvaret illustrerer bruken i praksis av midlertidige avgjørelser.

Oslo tingrett kan ikke se at innføringen av en "skal" regel på dette området er påkrevet. En slik regel vil også redusere domstolens mulighet til å finne fram til en fleksibel og formålstjenlig behandlingsmåte.

3.3 Punkt 3: Barneverntjenestens rolle ved mistanke om vold og andre overgrep under samvær

Oslo tingrett mener den allerede eksisterende adgangen til å opptre som vitne ivaretar barneverntjenestens behov for å bistå bostedsforeldre i tvist om samvær for å beskytte barn mot

vold og overgrep. I departementets notat påpekes det at partshjelp bør begrenses til de tilfeller hvor barneverntjenesten anbefaler bostedsforeldre å reise sak for å få endret samværsordning eller få overført barnets bosted til seg. Oslo tingrett legger til grunn at barnverntjenesten ikke vil gi en slik anbefaling alene på bakgrunn at bostedsforeldrer gir uttrykk for bekymring, men at barnevernet selv foretar undersøkelser, jf. barnevernloven § 4-3. Dersom barneverntjenesten har hatt en slik rolle antar Oslo tingrett at tvisteloven § 24-6 (2) gir hjemmel for saksbehandlers tilstedeværelse under hele hovedforhandlingen, dersom bostedsforeldren (saksøker) begjærer dette. Tingretten mener derfor at barneverntjenestens behov for å være tilstede under hele forhandlingen i enkelte saker allerede er ivaretatt.

Oslo tingrett antar at adgangen er lite brukt i praksis, noe som kan ha sin årsak i manglende kunnskap om adgangen i barneverntjenesten, eller at barneverntjenesten i liten grad oppfordrer bostedsforeldre til å gå til søksmål, og deretter bistår dem gjennom å opptre som vitner under hovedforhandlingen.

Oslo tingrett er enig i at det bør lovfestes et fritak for taushetsplikt i forbindelse med ansatte i barneverntjenestens vitneforklaringer.

I forhold til forslaget om partshjelp vil Oslo tingrett peke på at barneverntjenesten etter gjeldende rett ikke har partsevne. Barneverntjenesten er dels statlig dels kommunal, jf. barnevernloven kapittel 2. Det er derfor kommunen eller staten som blir partshjelper, med mindre barneverntjenesten gis selvstendig søksmålsadgang gjennom endring av tvisteloven § 1-4 (2). Å gi barneverntjenesten søksmålsadgang vil innebære en omfattende endring av gjeldende regulering av forvaltningens status ved sivil rettergang.

En ordning hvor barneverntjenesten gjennom endring av tvisteloven gis adgang til å opptre som partshjelper uten å ha søksmålsadgang, vil innebære en nyskapning i sivilprosessen.

En partshjelper har adgang til å benytte prosessfullmektig. Oslo tingrett antar at barneverntjenesten/kommunen vil benytte kommuneadvokaten som prosessfullmektig. Dette kan gi en ubalanse i styrkeforholdet mellom partene. Dersom det fremmes forslag om partshjelp bør departementet vurdere om samværsforeldre (saksøkte) bør gis fri sakførsel uavhengig av inntektsforhold.

En partshjelper kan tilkjennes saksomkostninger, jf. tvisteloven 20-1 (3). Det vil si at samværsforeldre kan bli idømt omkostningene for to prosessfullmektiger (bostedsforeldrens og kommunens) dersom de taper saken. Partshjelp er således fordyrende i forhold til opptreden som vitne.

Dersom det er behov for å styrke barneverntjenestens rolle i saker hvor det er mistanke om at barnet utsettes for vold og overgrep under samvær, mener Oslo tingrett det bør vurderes om barneverntjenesten istedenfor partshjelp selv bør gis adgang til å iverksette tvangstiltak etter barnevernloven. Barneverntjenesten vil da ikke være avhengig av at bostedsforeldre reiser sak etter barneloven. Som det fremgår av departementets notat, er dette til vurdering som del av oppfølgingen av NOU 2012:12.

3.4 Punkt 4: Tap av samværsrett og/eller foreldreansvar som sivilt krav i straffesak.

Innledning

Etter dagens rettstilstand kan sivile krav, under visse forutsetninger, fremmes i forbindelse med en straffesak, jfr. straffeprosessloven § 3. Departementet fremmer nå forslag om at bostedsforelder, i forbindelse med behandlingen av straffesak mot samværsforelder, også skal kunne reise krav om fradømmelse av samvær og foreldreansvar. Departementet viser til at det er grunn til bekymring når bostedsforelder ikke har vilje/evne til å nekte samvær eller reise sak for domstolen for å endre samværsordningen til tross for at den ene forelder og/eller barna har vært utsatt for overgrep. Videre blir det stilt spørsmål om det er riktig at det skal være bostedsforelder som skal ha belastningen med å få endret en samværsordning/foreldreansvar.

Oslo tingrett er i ikke enig i at dette vil være en god løsning og vil i det følgende i det følgende knytte noen kommentarer til høringsnotatet.

Barnelovens saksbehandlingsregler contra straffeprosesslovens saksbehandling

Barnelovens saksbehandlingsregler er spesielt tilpasset saker om omsorg/samvær/ansvar for barn, og det er nettopp hensynet til barnas beste som er søkt ivaretatt gjennom disse, jfr. blant annet kap 7. Disse hensyn vil ikke kunne ivaretas på samme måte dersom samvær/foreldreansvarssaken skal følge reglene i straffeprosessloven.

Det er klare målsettinger om rask behandling av straffesakene i domstolene. Oslo tingrett reiser spørsmålet om det kan bli for knapp tid til forsvarlig behandling av samværsaken, dersom den skal behandles sammen med straffespørsmålet. Det vises til at det ofte er behov for en sakkyndig utredning etter barneloven § 61 nr. 3, når man står ovenfor en vanskelig avgjørelse som å nekte samvær. Videre vil det ofte være nødvendig for sakens opplysning, å innhente uttalelser fra andre som har hatt med barnet å gjøre, så som barnehage, skole, helsepersonell og eventuelt barnevern mm. Dette arbeidet kan være tidkrevende og vil ofte være av stor betydning for rettens avgjørelsesgrunnlag.

På den annen side vil det i en del tilfelle føre til en betydelig mer omfattende behandling av straffesaken, dersom barnesaken skal behandles på en forsvarlig måte samtidig.

Ulike bevisbyrderegler og uskyldspresumsjonen i EMK

Oslo tingrett ser det som et stort problem at bevisbyrdereglene i strafferetten er annerledes enn for sivile krav. I strafferetten stilles det krav om retten må være overbevist utover enhver rimelig tvil om at tiltalte har forholdt seg som beskrevet i titalen, for at han skal kunne dømmes. I sivile saker kreves det sannsynlighetsovervekt. I saker etter barneloven er beviskravet senket slik at det holder med mistanke om vold eller alvorlige overgrep for å tape en sak om samvær.

I flere avgjørelser har Høyesterett uttalt seg om hvilke beviskrav som må stilles for sivile krav som pådømmes i forbindelse med en straffesak. Det vises blant annet til Rt 2005 side 1322. Det fastslås

her, at i saker med et belastende faktum for tiltalte, må det stilles et kvalifisert krav til bevis for å få medhold i et sivilt krav, dersom tiltalte frifinnes i straffesaken. Det er Oslo tingretts erfaring at det for tiltalte vil være et belastende faktum i de fleste straffesaker om vold og overgrep mot barn/samboer/ektefelle. Det innebærer at i saker hvor tiltalte frifinnes, ofte vil stilles et kvalifisert krav til bevis dersom tiltalte skal dømmes til tap av samvær og foreldreansvar. Konsekvensen blir at det blir vanskeligere å få medhold i påstand fra fornærmede enn om spørsmålet skulle avgjøres i en sivil sak. Det kan neppe være tilsiktet fra departementets side, og heller ikke til barnets beste.

Dersom retten finner å gi fornærmede medhold i det sivile kravet selv om tiltalte ble frifunnet, stilles det store krav til hvordan dommen begrunnes for at den ikke skal være i strid med EMK artikkel 6 nr. 2 (uskyldspresumsjonen). Det forutsettes at det forhold som ga grunnlag for å gi medhold i det sivile kravet, ikke beskrives på en måte som gir inntrykk av at det er begått en straffbar handling. Avgjørende her er om begrunnelsen etterlater tvil om riktigheten av frifinnelsen. Dette kan etablere en terskel som gjør det vanskeligere for fornærmede å få medhold i sitt sivile krav i saker hvor tiltalte frifinnes.

3.5 Punkt 5: Barns deltakelse

Barns rett til å bli hørt

Oslo tingrett har ingen innvendinger til departementets redegjørelse for hvordan barneloven § 31 skal forstås, herunder at det kan være nødvendig å høre yngre barn under syv år, jfr. pkt. 5.2.2.

En praktisk årsak til at yngre barn enn sju år i liten grad blir hørt, er at det er vanskelig for foreldre, sakkyndig eller dommer å ha en klar oppfatning om det enkelte barn er i stand danne seg egne fornuftige oppfatninger om de ulike spørsmål som saken reiser. Det er enklere å forholde seg til aldersgrenser som sju og tolv år.

Med henblikk på at formålet med lovendringen synes å være at barn under sju år i større utstrekning enn i dag skal høres, er det ønskelig at departementet redegjør nærmere for hvordan domstolen i praksis skal få klargjort hvorvidt barna er tilstrekkelig modne til å uttale seg.

Et konkret eksempel kan være en ordinær sak om fast bosted og samvær hvor det dreier seg om to barn på seks og fire år. Skal dommeren eller den sakkyndige snakke med begge barn med henblikk på å avklare hvorvidt de har den nødvendige modenhet? Skal det være en nedre aldersgrense for dette, eller skal det være opp til den enkelte sakkyndige eller dommer? Hva hvis den sakkyndige snakker med begge barn og mener at kun den ene bør høres. Skal dommeren godta dette uten videre? Hva hvis en eller begge foreldre er uenig med den sakkyndige? En rekke slik spørsmål reiser seg uten at dette er problematisert i høringsnotatet.

Samvær under tilsyn

Oslo tingrett støtter departementets forslag om to hovedformer for tilsyn, jf. pkt. 5.3.2.2. Tingretten er opptatt av å øke kompetansen blant dommere på eksisterende tilsynsordninger etter barneloven § 43 tredje ledd andre punktum. Vi planlegger derfor i 2013 et fagseminar med forelesere fra Bufetat og Kirkens Bymisjon, Myrsnipa.

Tilbakemelding om resultatet

Oslo tingrett slutter seg til beskrivelsen av behovet for tilbakemelding til barn om utfallet av saken etter at de er hørt i pkt. 5.4.4.

Når det gjelder ordlyden i forslaget til lovendring i barneloven § 31 tredje ledd eller § 61 nr. 4, fremstår det imidlertid uklart hva som ligger i begrepet "utfallet av saka". Oppstår orienteringsplikten når en dom er avsagt eller først når avgjørelsen er rettskraftig? Er det orienteringsplikt også etter midlertidige avgjørelser, rettsforlik eller utenrettslige forlik?

Det er videre ønskelig at departementet tydeliggjør hvem "den som dommaren peiker ut" kan omfatte. Er det departementets oppfatning at dette eksempelvis også kan være en eller begge foreldre? Som det fremgår av pkt. 5.4.4 vil barnet ofte bli orientert av foreldrene på en god måte. Retten antar at dette er den mest hensiktsmessige orienteringsmåten i de fleste saker.

Praktiske hensyn tilsier at det i de tilfelle hvor det er lang reiseavstand mellom rettsstedet og bostedet til barnet, vil være svært upraktisk dersom det er sakkyndig eller dommer som i alle tilfelle må gi barnet tilbakemelding om resultatet.

Generelt mener tingretten at det bør vises tilbakeholdenhet med å gi dommeren en plikt til selv å stå for informasjonen. En slik ordning vil lett åpne opp for uheldige situasjoner, hvor den dommeren som har truffet avgjørelsen må diskutere og argumentere med barnet om et alvorlig og meget følsomt tema. Dette kan bidra til at tilliten til avgjørelsen, og barnets mulighet til å forsone seg med denne, blir redusert på en lite hensiktsmessig måte.

3.6 Punkt 6: Opplysnings- og meldeplikt for dommere

Oslo tingrett savner en vurdering i departementets høringsnotat av de prinsipielle spørsmål knyttet til en lovfesting av en varslings-/meldeplikt for dommere. Borgarting lagmannsrett har i sin høringsuttalelse gitt en redegjørelse for bakgrunnen for og viktigheten av domstolens uavhengighet. Oslo tingrett slutter seg til Borgarting lagmannsretts syn på forslaget.

Oslo tingrett vil i tillegg peke på at lovforslaget innebærer at opplysninger fra en dommer kan bli del av Fylkesnemndas begrunnelse for omsorgsovertakelse, en omsorgsovertakelse som senere kan bli stevnet inn for samme domstol som dommeren er ansatt i. Dommeren vil være inhabil, og kan ikke behandle tvisten om gyldigheten av Fylkesnemndas vedtak. Hele domstolen kan imidlertid lett bli identifisert med dommeren. Dette kan svekke partenes tillitt til domstolens uavhengighet ved behandlingen av gyldigheten av Fylkesnemndas vedtak, særlig i mindre domstoler. Dersom sorenskriveren (domstollederen) i en mindre eller mellomstor domstol varslet barnevernet, vil saksøkers tillit til domstolens behandling av fylkesnemndas vedtak lett bli påvirket at sorenskriverens varsling. Denne problemstillingen blir enda tydeligere i de tilfellene hvor barneverntjenesten etter lovforslaget kan pålegge en dommer å gi opplysninger, jf. lovforslagets siste punktum. Etter forslaget kan også Fylkesnemnda gi dommeren et slikt pålegg. Dommeren må da gi en uttalelse i en sak som behandles av Fylkesnemnda, samtidig som domstolen er det organ som senere skal prøve gyldigheten av fylkesnemndas vedtak.

Dommerens rolle som varsler, eller informant etter pålegg, kan tilsi at eventuell etterfølgende behandling av gyldigheten av vedtak i Fylkesnemnda flyttes til en annen domstol enn den dommeren jobber i, jf. domstoloven § 38.

Til lovforslaget vil Oslo tingrett videre bemerke at paragrafen tilsvarende barnevernloven § 6-4, slik at plikten inntreder *når det er grunn til å tro*. Retten legger til grunn at en anførsel i prosesskrift alene ikke gir grunn til å tro. I noen saker vil dommeren først etter hovedforhandling ha *grunn til å tro*. I andre saker vil saksforberedelsen på et tidligere tidspunkt oppfylle dette kravet. For eksempel kan en sakkyndig utredning etter barneloven § 61 nr. 3 gi *grunn til å tro*. Det samme gjelder innhentede politidokumenter, eller innhentet uttalelse fra barnevernet.

Varsling før domsavsigelse kan komme i konflikt med bestemmelsen i tvisteloven § 8-2 første ledd annet punktum, som setter forbud mot at dommeren gir uttrykk for synspunkter som er egnet til å svekke tillitten til rettens upartiskhet.

Bestemmelsens første ledd annet punktum om alvorlige atferdsvansker går lenger en nødvendig. Barnet kan ha atferdsvansker uten at dette er del av grunnlaget for tvisten mellom foreldrene om fast bosted eller samvær. Slik lovbestemmelsen er utformet etableres det en meldeplikt selv om barnets atferdsproblemer ikke anføres av partene.

3.7 Punkt 7: Saksbehandlingen i barnelovssaker for domstolene – saker med volds- og overgrepssproblematikk

Generelt

Oslo tingrett er enig i at det er særlig viktig med målrettet og sakstilpasset behandling av barnefordelingssakene, og strekpunktene i pkt. 7.1.3, hentet fra departementets brev fra januar 2009, gir nyttig veiledning for dommerne under saksforberedelsen. Siden virkemidlene skiller seg fra øvrige tvistesaker, er det viktig at domstolen har særlig fokus på kompetansearbeid på dette saksområdet.

Oslo tingrett finner for øvrig grunn til å bemerke at enkelte av de funn/synspunkter departementet referer til, ikke synes basert på kvalitetssikret forskning. Vi mener det er viktig å basere vurderingene og lovforslagene på mer omfattende empiriske studier. I den forbindelse viser vi til det materialet som er utarbeidet i vedlegget til denne høringsuttalelsen fra Oslo tingrett. Her går vi gjennom samtlige dommer domstolen har avsagt på dette området i 2012. Oversikten illustrerer både den mangfoldige kompleksiteten i faktiske forhold, og den seriøsiteten og fleksibiliteten domstolen viser ved behandlingen av disse tvistesakene.

Barneloven § 61 nr. 3 – kostnader dekket av staten

Gjennomgangen av sakene hvor det er avsagt dom i 2012 viser etter tingrettens oppfatning at sakene blir utredet etter § 61 nr. 3 der det er behov for dette, og at partenes økonomi ikke er en begrensende faktor.

Som departementet redegjør for i kapittel 8 har den ene eller begge parter fri sakførsel i 75 % av barnefordelingssakene ved domstolene. Det antas at prosentandelen er enda høyere i saker hvor

anførsler om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri gjør seg gjeldende. Gjennomgangen av saker ved Oslo tingrett hvor det er avsagt dom i 2012 viser at det var fri sakførsel i 82 % av sakene (28 av 34 saker, 45 av 68 foreldre).

Dersom også bistand etter § 61 nr. 3 skal dekkes av staten, mener retten det er en fare for at det totale antall utredninger vil øke uten at dette er nødvendig av hensyn til sakens opplysning. Det må antas at parter og prosessfullmektiger i noen grad vil tilpasse sine anførsler for å begrunne slik bistand, noe som vil kunne øke konfliktnivået og tilsløre realitetene i saken.

Det må også antas at det vil bli økt hyppighet av inhabilitetsinnsigelser mot sakkyndige ved overgang fra § 61 nr. 1 til nr. 3, dersom en eller begge parter er misfornøyd med den veiledning som den sakkyndige har gitt innledningsvis. Bytte av sakkyndig under saksforberedelsen kan være sterkt kostnadsdrivende.

Det er knapphet på erfarne sakkyndige. Økt bruk vil kunne påvirke saksbehandlingstiden av barnefordelingssakene.

Barnefordelingssaker utgjør i dag ca. 17% av alle tvistesaker som behandles ved domstolene i Norge. Et klart flertall av disse forlikes uten at det avsies dom. Det er grunn til å tro at den samlede ressursbruken i disse sakene med fri sakførsel, samt bistand av sakkyndige og dommere, er en viktig årsak til at sakene kommer inn til domstolene og at de også løses minnelig der. Slik Oslo tingrett ser det, bør det samfunnsøkonomisk og med henblikk på barnas beste være ønskelig at flere barnefordelingstvister finner sin løsning tidligere og utenfor domstolene, eksempelvis ved familiekontorene.

Vennlig hilsen

Geir Engebretsen

sorenskriver

Vedlegg: Gjennomgang av 34 dommer i saker etter barneloven, med anførsler om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri, avsagt av Oslo tingrett januar – november 2012

Oslo, 17. desember 2012

Vedlegg til høringsuttalelse fra Oslo tingrett:

Gjennomgang av dommer avsagt av Oslo tingrett i perioden januar til november 2012:

A. Saker med anførsler om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri hvor det ble fastsatt rett til samvær (16/34):

(1) Begge foreldre fra Norge. Barn på syv og seks år. Endringssøksmål. Rettsforlik fra 2009 hvor far fikk fast bosted og mor fikk tilnærmet vanlig samvær. Delt foreldreansvar. Av rettsforliket fremgår det at det ikke var grunnlag for mors incestmistanker mot far og at hun for fremtiden ikke skal fremsette påstander mot far som hun vet er usanne. Mor har psykiatrihistorikk. Saken i 2012 ble reist fordi far ønsket å flytte til USA for en periode på tre år og derfor ønsket foreldreretten alene, samt at mors samværsrett måtte tilpasses det endrede bosted. Sakkyndig etter § 61 nr. 1.

Domsslutning etter hovedforhandling ble fortsatt delt foreldreansvar og tilnærmet vanlig samvær for mor. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 157 dager. Avgjort i denne instans.

(2) Mor fra Norge, far fra Asia. Begge med internasjonalt arbeid og tidvis bosatt utenfor sine hjemland. Mor foreldreansvar alene. På bakgrunn av hendelser med erkjente trusler fra far og mistanke om alkoholmisbruk/psykiatri hos far, hadde mor begrenset fars samvær med elleve år gammel datter til et minimum. Far reiste sak med krav om delt foreldreansvar og samvær etter rettens skjønn, samt krav om midlertidig avgjørelse. Sakkyndig etter § 61 nr. 1. Sakkyndige hadde tre samtaler med barnet. Kravet om midlertidig avgjørelse og delt foreldreansvar frafalt under saksforberedelsen. Midlertidig avtale. Anførsle fra mor i forhold til far lagt til grunn av retten i dommen.

Domsslutning etter hovedforhandling ble begrenset samvær for far tilnærmet tilsvarende hva som var antydnet anbefalt av den sakkyndige. Tre saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 348 dager. Rettskraftig.

(3) Begge foreldre fra Asia. Far fri sakførsel. Barn på ti og seks år. Mor foreldreansvaret alene. Far reiste sak om fast bosted og samvær. Etter separasjonen året før hadde han kun hatt sporadisk samvær med barna. Midlertidige avtaler. Sakkyndig etter § 61 nr. 1. Han snakket med partene hver for seg og barna og avga to rapporter. Den eldste gutten hadde noe motvilje mot samvær med far. Under hovedforhandlingen ga mor for første gang uttrykk for at far hadde vært voldelig under samlivet, samt at den eldste gutten hadde observert dette. I dommen ble anførsle fra mor om dette lagt til grunn av retten. Enighet om at barna skal ha fast bosted hos mor. I domsslutningen etter hovedforhandling ble det fastsatt begrenset samvær for far, fem timer en gang hver måned. Fire saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 457 dager. Avgjort i denne instans.

(4) Begge foreldre fra Asia. Begge fri sakførsel. Barn på 14 og åtte år. Foreldrene skilt i 2005. Sak om foreldreansvar og samvær reist av far. To sakkyndige etter § 61 nr. 1. Mors anførsel om legemsfornærmelser fra far mot den eldste gutten lagt til grunn av retten.

I domsslutningen etter hovedforhandling ble det fastsatt felles foreldreansvar, og i tråd med ønsket til den eldste gutten fikk far ikke samvær med ham. Far ble gitt et noe begrenset samvær med den yngste gutten, ikke feriesamvær. Fem saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 710 dager. Rettskraftig.

(5) Begge foreldre fra Norge. Begge fri sakførsel. Datter på 4 år. Endringssøksmål. Etter samlivsbruddet i 2009 nektet mor at far skulle være alene med barnet. Far tok ut stevning med krav om midlertidig avgjørelse i 2010. Etter saksforberedende møte traff retten kjennelse om vanlig samvær for far. Etter de første samværene var gjennomført anførte mor at hun hadde mistanke om at datteren ble utsatt for seksuelle overgrep fra far. Mor anmeldte far til politiet. Saken ble senere henlagt. Psykologspesialist ble oppnevnt av retten som sakkyndig. Far hadde samvær med datteren på Myrsnipa i regi av Bufetat. Den sakkyndige konkluderte med at far hadde god nok omsorgsevne, men var i tvil om mor hadde det.

Hovedforhandling ble holdt sommeren 2011. Retten var enig med den sakkyndige i at det ikke var grunnlag for noen mistanke om overgrep fra fars side, og at den største faren er at datteren gjennom moren blir overbevist om at faren har utsatt henne for seksuelle overgrep. Av premissene fremgår det også at mor tidligere var domfelt til to års fengsel for legemsbeskadigelse med kniv. Far hadde ikke nedlagt påstand om fast bosted hos ham. I likhet med den sakkyndige var retten likevel i sterk tvil om datteren skal ha fast bosted hos mor. I dommen ble det fastsatt tilnærmet vanlig samvær for far. Dommen ble ikke anket.

Mor fremsatte begjæring om midlertidig avgjørelse høsten 2011, med krav om at far ikke skulle ha samvær med datteren. Grunnlaget var at mor fortsatt mente far hadde forgrepet seg på barnet flere ganger. I saksforberedende møte ble det etter samtykke av partene innhentet en supplerende erklæring fra den sakkyndige. Den sakkyndige og retten fant heller ikke nå at det var noe grunnlag for mistanke mot far. Retten forkastet begjæringen fra mor. Avgjørelsen ble ikke anket. Etter anmodning fra den sakkyndige oversendte retten den sakkyndiges rapport til barnevernet.

Mor tok ut stevning med begjæring om midlertidig avgjørelse vinteren 2012. Det ble krevd at far skulle ha samvær med datteren under tilsyn til hovedsaken var avgjort. Også nå ble det vist til at far hadde forgrepet seg på datteren. Begjæringen ble forkastet av tingretten. Kjennelsen ble ikke anket.

Hovedsaken ble avgjort ved dom våren 2012 uten hovedforhandling etter § 64 tredje ledd. Det var ikke nye opplysninger som tilsa endringer i fars samværsrett, og han ble frifunnet.

Rettsens samlede honorering av salærkrav etter nevnte saker var kr 125 567 til prosessfullmektigene og kr 124 212 til den sakkyndige. Sakene ble behandlet av tre ulike dommere og det ble avholdt fire rettsmøter. Saksbehandlingstid 86 dager. Rettskraftig.

(6) Begge foreldre fra Europa. Begge hadde fri saksførsel. Datter på 11 år som bodde under kommunal omsorg på institusjon. Langvarig barnevernshistorikk. Barnevernet hadde på tidspunktet for søksmålet reist sak om varig omsorgsovertagelse. Barnevernet la til grunn at barnet bodde fast hos far, og at omsorgsovertagelsen skulle vurderes overfor ham. Mor reiste sak med krav om at datteren skulle ha fast bosted hos henne med samvær for far. Narkotikahistorikk hos begge foreldre. Far dømt for bl.a. familievold. Saken utredet av psykolog hos barnevernet. Presisert i dommen at oppgaven for retten ikke er å finne ut om foreldrene er gode nok til at det er forsvarlig at barnet bor hos en av dem. Det er Fylkesnemndas oppgave. Rettens oppgave var å finne ut hvilken av foreldrene barnet skal bo hos hvis den offentlige omsorgen opphører.

Domsslutning etter hovedforhandling var at barnet skulle ha fast bosted hos mor med vanlig samvær for far. Ingen saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 72 dager. Rettskraftig.

(7) Begge foreldre fra Afrika. Begge fri sakførsel. Far asylsøker med avslått asylsøknad. Klagen var under behandling. Saken gjaldt foreldreansvar og daglig omsorg for to gutter på fem og fire år. Begge var høsten 2010 plassert i beredskapshjem av barnevernet sammen med søsteren som var morens særkullsbarn. I 2011 ble det besluttet barnevernet omsorgsovertakelse for de to guttene. Foreldrene fikk fastsatt samvær fire timer annenhver uke. Far fremmet krav om foreldreansvar og daglig omsorg for guttene. Sakkyndig etter § 61 nr. 3. Konfliktfylt forhold mellom far og mor. Mor anmeldte far for vold i 2008. Mors omsorgsevne utredet av psykiater for barnevernet. Han vurderte det slik at mor har store hjelpebehov.

Retten anså far som den mest stabile omsorgspersonen. Far ble gitt del i foreldreansvaret og daglig omsorg for guttene. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 219 dager. Rettskraftig.

(8) Europeisk far og norsk mor. Begge foreldre hadde fri sakførsel. 10 år gammel sønn, fast bosted hos mor som har foreldreansvaret alene. Avtale om vanlig samvær for far ikke fulgt av mor, og stanset helt i 2009 etter mors anmeldelse av far for seksuell handling mot sønnen. Far tok ut stevning for å få samvær. Etter sakkyndig utredning, anbefalte den sakkyndige regelmessig samvær for far. Ikke risiko for seksuelle overgrep. Gutten ønsket samvær. Anførsler om seksuelt overgrep frafalt av mor, som nedla påstand om samvær.

Domsslutning om samværrets omfang – en dag pr måned. Oppnevnt sakkyndig både etter § 61 nr. 1 og § 61 nr. 3. Saksbehandlingstid: 374 dager. 3 saksforberedende møter. Rettskraftig.

(9) Begge foreldre fra Afrika. Begge foreldre fri sakførsel. Fem felles barn, tre voksne. Barneverntjenesten har vært involvert i familien tidligere. Saken gjelder den yngste datteren, 7 år gammel. Foreldrene flyttet fra hverandre, datteren bodde hos faren. Foreldrene separert i 2008. I 2011 inngått avtale om helge- og ferisamvær for mor. Mor holdt barnet tilbake etter samvær på grunn av mistanke om seksuelle overgrep og vold fra far. Datteren flyttet til mor. Far tok ut stevning med begjæring om midlertidig avgjørelse for at datteren skulle flytte tilbake til far. Etter sakkyndig vurdering ble det avsagt kjennelse for at datteren skulle bli hos mor frem til rettskraftig dom, og ha

samvær med far. Verken den sakkyndige eller barneverntjenesten fant indikasjoner på seksuelt misbruk, men omsorgsproblemer hos begge foreldrene. Begge foreldrene trengte støtte fra barnevernet.

Etter sakkyndig utredning, og omfattende og sammensatt vurdering, avsa tingretten dom for overføring av fast bosted til mor. Vanlig samvær for far. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1 og nr. 3. Tre saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 306 dager. Anket til lagmannsretten.

(10) Begge foreldre fra Norge. Begge fri sakførsel. Ett felles barn på 3 år. Mor psykisk syk da barnet var 2 år. Under behandling/innleggelse i psykiatrien i lengre periode. Opplysning om vold fra ektefellen ved utskrivning. Partene separert. Fast bosted hos far, avtale om samvær under tilsyn. Mor tok ut stevning – påstand om overføring av fast bosted til henne og samvær for far etter rettens skjønn. Under saksforberedende møter, og ved hjelp av sakkyndig, avtalt først samvær under tilsyn for mor, deretter opptrapping til samvær uten tilsyn. Oppnevnt ny(e) sakkyndig(e) etter § 61 nr. 3. Far ønsket ikke å samarbeide med den sakkyndige, som ikke fikk vurdert ham. Uttalt bekymring om far som omsorgsperson. Mor vurdert som god omsorgsperson. Ingen bekymring.

Dom for fast bosted hos mor, samvær for far. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1 og nr. 3. Tre saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 303 dager. Anket til lagmannsretten

(11) Begge foreldre fra Norge. Saken gjaldt fast bosted og samvær for partenes felles barn på 7 og 8 år. Avtale om fast bosted hos mor for den ene datteren og fast bosted hos far for den andre. Bekymring for fars alkoholbruk. Saken henlagt av barnevernet. Deretter opplysninger om vold mot datteren som bodde hos far. Seksualisert atferd. Undersøkelse av barnevernet, som konkluderte med at mor burde få fast bosted. Reelt sett hadde datteren kun samvær med far etter dette. Ingen formell avtale. Mor innga stevning – påstand om fast bosted hos mor for begge barna, samvær for far. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr 1. Han fant ikke holdepunkter for alkoholbruk eller vold hos far, men røff væremåte. Tendens til å bagatellisere.

Dom for fast bosted hos mor for begge døtrene. Samvær for far i tråd med den sakkyndiges tilrådning, ulikt omfang for hver av døtrene. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 206 dager. Rettskraftig.

(12) Begge foreldre fra Norge. Saken gjaldt fast bosted og samvær for et 5 år gammelt barn. Avtale om delt bosted og felles foreldreansvar. Mor flyttet, og avtalen om delt bosted kunne ikke opprettholdes. Far innga stevning med påstand om fast bosted hos ham og samvær for mor. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 3. Midlertidig avtale frem til hovedforhandling. Mor var bekymret for fars temperament, men den sakkyndige fant ingen indikasjoner på opplevd vold. Konkludert med at far var en god omsorgsperson. Mors psykiske problemer ble tillagt vekt ved avgjørelsen om fast bosted.

Dom for fast bosted hos far og feriesamvær hos mor. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 194 dager. Avgjort i denne instans.

(13) Begge foreldre fra Norge. Saken gjelder fast bosted og samvær for tre barn, en 6 år gammel sønn og yngre tvillinger. Praktisert delt bosted siden samlivsbrudd. Mor tok ut stevning med påstand om fast bosted for henne og betydelig samvær for far. Far har erkjent episoder med vold mot mor under samlivet, og mor mente at dette påvirket omsorgsevnen. Ikke holdepunkter for vold mot barna. Den rettsoppnevnte sakkyndige anbefalte i utgangspunktet delt bosted, men under hovedforhandlingen mente han at barnets beste ville være at mor fikk daglig omsorg. Retten fant at begge foreldre hadde god omsorgsevne. Ved avgjørelsen om fast bosted ble det lagt vekt på fars historikk med problemer med sinnemestring.

Dom for fast bosted hos mor og utvidet samvær med far. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1 og nr. 3. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 323 dager. Rettskraftig

(14) Begge foreldre fra Norge. Begge parter fri sakførsel. Saken gjelder foreldreansvar, fast bosted og samvær for sønn på 6 år. Mor har hatt foreldreansvaret alene. Ingen fast samværsordning. Far reiste søksmål med krav om felles foreldreansvar overføring av fast bosted til ham og samvær med mor etter rettens skjønn. Inngått midlertid avtale om samvær for far under saksforberedende møte. Deretter ble samvær stanset på grunn av mors påstand om seksuelt misbruk fra fars side under samværet.

Retten traff midlertidig avgjørelse om samvær under tilsyn for far. Etter nærmere utredninger forelå det ikke noe grunnlag for å tro at dette hadde skjedd noe utilbørlig under samværet. Verken barnevernet, den rettsoppnevnte sakkyndige eller mors advokat fant grunnlag for bekymring for at det hadde skjedd noe galt. Retten fant at det ikke var grunn til å feste lit til mors anklager. "Helt usannsynlig" at barnet var utsatt for seksuelle overgrep. Hensynet til størst mulig samlet foreldrekontakt tilsa at barnet skulle ha fast bosted hos far. Mangler ved mors omsorgskompetanse. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1 og nr. 3.

Dom for felles foreldreansvar, fast bosted hos far og vanlig samvær med mor. Kjennelse for at avgjørelsen får umiddelbar virkning, jf. barneloven § 60, jf. tvisteloven § 11-3. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 311 dager. Anket til lagmannsretten.

(15) Mor fra Europa og far fra Asia. Far fri sakførsel. Saken gjelder samvær for partenes sønn på 4 år. Han har hatt fast bosted hos mor siden samlivsbruddet, og samvær med far i varierende omfang, hovedsakelig dagsamvær. Far har erkjent å ha hatt et rusmiddelproblem, og han har gått til behandling for dette. Far bor på ettervernshjem. Far brakte saken inn for retten med krav om samvær. Inngått midlertid samværsavtale med samvær under tilsyn. Deretter ny midlertidig avtale om opptrapping av samværet, etter hvert uten tilsyn. Mor motsatte seg ikke samvær, men ønsket begrensning av samværet fordi far ikke klarte å følge opp. Hun krevde foreldreansvar alene.

Dom for felles foreldreansvar og dagsamvær for far en gang pr måned. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1. Tre saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 405 dager. Anket til lagmannsretten.

(16) Begge foreldre fra Norge. Begge fri sakførsel og med fortid som rusmisbrukere. Barnevernet har vært inne i familien med tiltak. Far har hatt samvær med sønnen på 7 år. Far tok ut stevning for fastsettelse av samvær. Inngått avtale i de saksforberedende møtene om samvær (både dag- og helgesamvær) og om at far regelmessig skulle avlegge urinprøver. Den sakkyndige anbefalte samvær, men ikke så omfattende som "vanlig samvær" på grunn av fars rushistorikk.

Dom for samvær en ettermiddag pr uke, dagsamvær en dag pr måned og helgesamvær hver 6. uke under tilsyn fra fars foreldre. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1 (omfattende sakkyndig oppdrag). To saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 472 dager (mor ble syk under saksbehandlingen). Rettskraftig.

B. Saker med anførsler om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri hvor det ble fastsatt rett til samvær med tilsynsperson, jf. barneloven § 43 tredje ledd andre punktum (Bufetat, maks 16 timer i året) (7/34):

(17) Foreldre fra Europa. Begge fri sakførsel. Ett barn på var fem år. Mor hadde stanset samvær på grunn av rusproblemer hos far. Mor reiste sak for å bli tilkjent foreldreansvaret. Sakkyndig etter § 61 nr. 1. Avtalt at far skulle ta urinprøver med henblikk på å avdekke narkotikamisbruk. Far har HIV. Det ble avdekket bruk av amfetamin og det ble inngått rettsforlik om timestsamvær under tilsyn, først i regi av Bufetat og deretter gjennom barnevernet eller annen profesjonell tilsynsperson.

Domsslutning etter hovedforhandling ble at mor skal ha foreldreansvaret alene. Tre saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 316 dager. Rettskraftig.

(18) Mor fra Norge, far fra Afrika. Far fri sakførsel. Far ble i 2008 anmeldt for grov familievold. I 2009 ble det inngått rettsforlik om at ikke skulle ha samvær med de fire barna. Far domfelt i straffesak i 2010. Mor reiste ny barnelovssak i 2011 hvor hun ba om foreldreansvar alene og intet samvær for far. Barnelovsaken ble stanset i påvente av rettskraftig straffedom. Far ble ved lagmannsrettens dom i 2011 dømt til fengsel i 4 år.

Under hovedforhandlingen inngikk partene forlik om samvær for far med tilsyn (16 timer per år, Bufetat). Domsslutning etter hovedforhandling ble foreldreansvar alene for mor og samvær for far i tråd med forliket. Ingen saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 389 dager. Rettskraftig.

(19) Begge foreldre fra Asia. Begge fri sakførsel. Ett barn på fire år. Barnevernshistorikk knyttet til blant annet voldsbruk og trusler fra mors tidligere partnere, herunder far.

Domsslutning etter hovedforhandling var samvær for far under tilsyn i regi av Bufetat (16 timer i året). Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 93 dager. Avgjort i denne instans.

(20) Begge foreldre fra Norge. Begge fri sakførsel. Foreldrene var uten arbeid og hadde psykiske plager. Datter på ni år. Rusproblematikk hos far. Samlivsbrudd i 2007. Far ble i 2008 dømt for legemsfornærmelse og trusler overfor mor. I etterkant av samlivsbruddet hadde far bare hatt sporadisk kontakt med datteren. Far reiste søksmål med krav om del i foreldreansvaret samt samvær. Sakkyndige etter § 61 nr. 1 og nr. 3.

Domsslutning etter hovedforhandling var delt foreldreansvar og samvær med tilsyn (Bufetat, 16 timer i året) ut 2013. To saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 242 dager. Avgjort i denne instans.

(21) Begge foreldre fra Asia. Begge parter fri sakførsel. Saken gjaldt omfang av samvær for far for datteren på 5 år. Saken er tidligere behandlet i Oslo tingrett, der mor fikk fast bosted og far vanlig samvær. Dommen ble anket til lagmannsretten som fant at barnet skulle ha fast bosted hos far og samvær med mor. Ved gjennomføring av samværene hos mor, mottok barnevernet og politiet bekymringsmeldinger på grunn av mors psykiske helse. Far stanset deretter samværene. Far tok ut stevning med påstand om foreldreansvar alene for far og samvær for mor etter rettens skjønn. Mor fikk besøksforbud, og ble varetektsfengslet på grunn av brudd på besøksforbudet. Under saksforberedende møte inngått midlertidig avtale om samvær under tilsyn av den sakkyndige dersom det var tilrådelig. Samværene foregikk på Myrsnipa. Sakkyndig etter § 61 nr. 1.

På grunn av mors betydelige psykiske problemer, fastsatte retten ved dom at det burde være samvær under tilsyn av Bufetat. Far fikk foreldreansvaret alene. To saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 285 dager. Anket til lagmannsretten.

(22) Begge foreldre fra Asia. Begge parter fri sakførsel. Saken gjelder felles sønn på 5 ½ år. Tidligere anmeldelse mot far for mishandling i familieforhold som senere ble trukket tilbake. Henlagt etter bevisets stilling. Senere anførsel om voldstilfelle fra far mot mor. Mor og barnet har en periode bodd på krisesenter. Barnevernet inne i familien. Barnet har bodd fast hos mor. Stevning fra far – krav om fast bosted hos far med samvær for mor. Mor nedla påstand om ingen samværsrett for far. Midlertidig avtale om samvær for far med tilsyn hos Myrsnipa. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1 og nr. 3.

I dommen fant retten at det ikke kunne utelukkes at barnet hadde vært utsatt for vold fra far eller vitne til vold fra far mot mor. På grunn av usikkerheten om voldsutøvelse ble far tilkjent et begrenset samvær under tilsyn ved Bufetat. Formål å opprettholde kjennskap til faren. Mor tilkjent foreldreansvar alene. To saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 472 dager. Rettskraftig.

(23) Begge foreldre fra Asia. Far fri sakførsel. Far uavklart oppholdsstatus. Saken gjelder om mor skal ha foreldreansvaret alene og fars samvær med deres ett år gamle datter. Partene er uenige om samlivet var konfliktfylt, og om det var voldsepisoder fra far mot mor, og om far var mye beruset. Anmeldelse av far. Besøksforbud. Saken henlagt etter bevisets stilling. Partene var enige om at far skulle ha samvær, uenige om eventuelt tilsyn. Sakkyndig etter § 61 nr. 3. Retten la til grunn at det var utøvd moderat vold fra far mot mor. Så bort fra at straffesaken var henlagt etter bevisets stilling. Retten fant at det ikke er påvist mangler ved fars omsorgsevner og samværskompetanse. Mor tilkjent foreldreansvaret alene. Kortvarige samvær for far, det første året under tilsyn fra Bufetat. Utvidet timetallet noe med privat tilsynsperson fra barnet fyller 2 år. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 208 dager. Anket til lagmannsretten.

C. Saker med anførsler om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiatri hvor det ikke ble fastsatt rett til samvær (11/34):

(24) Begge foreldre fra Asia. Begge fri sakførsel. To barn på 11 og åtte år. Far tidligere anmeldt av mor for trusler og forsøk på legemsbeskadigelse med kniv. Saken senere henlagt på grunn av bevisets stilling. Far hadde ikke hatt samvær etterpå. Barnevernshistorikk med blant annet akutt plassering av barna i 2008 og utredninger. Mor fremmet sak med krav om foreldreansvar alene, fast bosted og intet samvær for far. Sakkyndig etter § 61 nr. 1. I det første saksforberedende møte møtte ikke far. Retten avsa midlertidig avgjørelse i samsvar med påstanden til mor, herunder også kontaktforbud for far. Under hovedforhandlingen ønsket partene å mekle og det ble avtalt timestepsamvær for far med profesjonelt tilsyn som en prøveordning. Far møtte ikke til de avtalte samværene.

I domsslutning etter senere gjennomført hovedforhandling ble mor gitt foreldreansvar alene, fast bosted og far fikk ikke samvær. Saksbehandlingstid 471 dager. Rettskraftig.

(25) Mor fra Norge, far fra Karibien. Far fri sakførsel. Endringssøksmål. Far domfelt for trusler mot mor i 2002. Lagmannsrettsdom i 2006 hvor far ikke fikk samvær. Far reiste sak i 2011 hvor han krevde samvær. Sakkyndig etter § 61 nr. 1. I saksforberedende møte ble det inngått midlertidig avtale hvor far skulle ha samvær under observasjon av den sakkyndige samt at han skulle avlegge urinprøver. I neste saksforberedende møte ble det berammet hovedforhandling. Retten la etter bevisførselen til grunn at far hadde betydelige problemer med misbruk av narkotika. I tillegg ble det lagt vekt på at barnet ikke ønsket samvær.

Domsslutning etter hovedforhandling var at far ikke skal ha samvær. To saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 343 dager. Rettskraftig.

(26) Mor fra Norge, far fra Afrika. Mor fri sakførsel. Ett barn på tre år. Mor reiste sak med påstand om at far ikke skal ha samværsrett. Far anmeldt for mishandling av mor. Brudd på besøksforbud. Far

møtte ikke til saksforberedende møte. Retten avsa midlertidig avgjørelse hvor far ikke ble gitt samværsrett. Far møtte heller ikke til hovedforhandling.

Domsslutning etter hovedforhandling var at far ikke har samværsrett. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid på 105 dager. Avgjort i denne instans.

(27) Mor og far fra Asia. Far fri sakførsel. Ett barn på ett år. Far og mor er søskenbarn. Foreldrene gift i 2010 og separert i slutten av samme år. Mor hadde etter fødselen motsatt seg at far skulle ha samvær, og det ble inngått avtale om at hun skulle ha foreldreansvaret alene. Far reiste sak med krav om del i foreldreansvaret samt rett til samvær. Under saksforberedelsen anførte mor at far hadde utøvd vold og trusler mot henne under svangerskapet, og det ble inngitt politianmeldelse. Sakkyndige oppnevnt etter § 61 nr.1 og 3. Av dommen fremgår det at retten festet lit til mors anførsler om vold.

Domsslutningen var at mor skulle ha foreldreansvaret alene og at det ikke skulle være samvær for far. Det ble imidlertid uttalt at saken kunne stille seg annerledes om 1-1,5 når barnet er eldre. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 309 dager. Anket til lagmannsretten.

(28) Begge foreldre fra Asia. Sønn på fire år. Begge fri sakførsel. Far ble i 2010 dømt til fengsel i 4 år og 3 måneder for voldtekt og langvarig grov mishandling av mor. Far hadde ikke hatt samvær med sønnen etter fengsling i 2010. Pågående utvisningssak mot far. Mor reiste sak om foreldreansvar alene og intet samvær for far. Far fremmet på sin side krav om delt foreldreansvar og samvær etter rettens skjønn. Sakkyndig etter § 61 nr. 3.

Domsslutning etter hovedforhandling ble at mor fikk medhold i sin påstand. Ingen saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 141 dager. Anket til lagmannsretten.

(29) Mor fra Norge, far fra Afrika. Datter på seks år. Far fri sakførsel. Samlivsbrudd i 2007. Far liten kontakt med datteren i ettertid. Anmeldelser av far for vold og trusler mot mor. Pågående utvisningssak mot far. Far reiste søksmål med krav om samvær. Sakkyndig etter § 61 nr. 1. Mandat i realiteten utredning etter § 61 nr. 3.

I samsvar med anbefaling fra sakkyndig ble det i domsslutningen etter hovedforhandling fastsatt at det ikke skulle være samvær for far. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 210 dager. Avgjort i denne instans.

(30) Begge foreldre fra Norge. Ikke biologisk far, men etter pater est regelen. Far fri sakførsel. Sønn på seks år. Far erkjent alkoholproblem. Konfliktfylt forhold hvor det også hadde forekommet vold. Etter foreldrenes separasjon i 2007 hadde det vært lite kontakt mellom far og sønn. Far tok ut stevning samt fremsatte krav om midlertid avgjørelse. Mor fremsatte på sin side krav om å få foreldreansvaret alene og at det ikke skulle være samvær for far. Sakkyndig etter § 61 nr. 3. Retten

avsa kjennelse om at det ikke skulle være samvær frem til saken var endelig avgjort. Etter anke avsa lagmannsretten kjennelse om begrenset samvær for far. Mor bestemte seg likevel for at det ikke skulle være samvær. Sakkyndig oppnevnt etter § 61 nr. 3.

Domsslutning etter hovedforhandling var at mor fikk foreldreansvaret alene og det ble ikke samværsrett for far. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 375 dager. Avgjort i denne instans.

(31) Begge foreldre fra Asia. Begge foreldre fri sakførsel. Tre barn på åtte, seks og to år. Anførsel om at far har utøvd vold mot mor og barn. Far tidligere domfelt og utredet i forhold til psykiatri – alvorlig personlighetsforstyrrelse. Mor og barn bodde på sperret adresse. Tingretten avsa kjennelse hvor far ble gitt samvær med tilsyn tre timer en gang i måneder. Etter anke fra mor avsa lagmannsretten kjennelse om at det ikke skulle være samvær for far. Av premissene fremgikk det at tingretten i samråd med den sakkyndige likevel kunne fastsette samvær der dette var nødvendig for sakens opplysning. Sakkyndig etter § 61 nr. 1 og 3.

Domsslutning etter hovedforhandling ble at mor har foreldreansvaret alene for barna og uten samværsrett for far. Det ble også avsagt midlertidig avgjørelse om det samme. Ett saksforberedende møte. Saksbehandlingstid 158 dager. Anket til lagmannsretten.

(32) Mor fra Norge, far fra Asia. Begge fri sakførsel. To barn på fire og ett år. Far tidligere dømt for vold mot mor. Far også domfelt for andre straffbare forhold. Pågående utvisningssak mot far. Far fremmet krav om samvær. Mor fremmet på sin side krav om foreldreansvar alene og intet samvær for far. Sakkyndig etter § 61 nr. 3. Under saksforberedelsen sluttet far å ha kontakt med sin prosessfullmektig. Sannsynligvis oppholdt han seg på ukjent adresse i Tyrkia for å unngå soning av dom i Norge. Det ble samtykket i dom uten hovedforhandling etter barneloven § 61 nr. 8, og oppdraget til den sakkyndige ble innstilt.

Domsslutning ble at mor fikk foreldreansvar alene og det ble ikke samværsrett for far. Ingen saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 210 dager. Rettskraftig.

(33) Begge foreldre fra Asia. Mor fri sakførsel. Saken gjaldt fars krav om samvær med partenes datter på to år. Mor hadde tidligere hatt opphold på krisesenter. Det ble oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 1. I saksforberedende møte inngått midlertid avtale om dagsamvær for far, som den rettsoppnevnte sakkyndige delvis skulle observere. I forbindelse med et samvær ga den sakkyndige retten beskjed om at hun vurderte far som for ustabil til at han kunne ha samvær. Mor stanset midlertidig samværet. I det neste saksforberedende møtet ba far om at den sakkyndige fratradte som inhabil, men retten tok ikke dette til følge. Rettsmøtet gikk deretter direkte over til hovedforhandling. Far forlot hovedforhandlingen etter noe tid. Retten mottok vitneforklaringer fra en mekler ved familievernkontoret, i tillegg til forklaring fra den sakkyndige. Retten fant at det ikke skulle være samvær på grunn av fars ustabile psykiske helse.

Domsslutningen var at det ikke skulle være samværsrett for far. Ett saksforberedende møte og ytterligere ett saksforberedende møte som gikk over til hovedforhandling. Saksbehandlingstid 130 dager. Rettskraftig

(34) Begge foreldre fra Europa, far opprinnelig fra Asia. Begge fri sakførsel. Saken gjelder partenes felles datter på 6 ½ år. I en tidligere sak avholdt flere saksforberedende møter og under hovedforhandlingen inngått rettsforlik om fast bosted hos mor og samvær for far. Mor tok ut ny stevning med krav om foreldreansvar alene. Oppnevnt sakkyndig etter § 61 nr. 3. Også tidligere sakkyndige uttalelser fra tidligere sak. Under saken ba far om at også bostedsspørsmålet og samværs spørsmålet ble omfattet av saken som endringssak. Den sakkyndige uttalte at far hadde en manipulerende atferd og psykiske problemer, mulig personlighetsforstyrrelse. Dette kunne på sikt påvirke datteren negativt.

I dommen kom retten til at det ikke forelå særlige grunner for å endre det inngåtte rettsforliket hva gjelder bostedsspørsmålet. Når det gjaldt samværs spørsmålet fant retten at det forelå særlige grunner til å la dette spørsmålet omfattes av saken, og kom til at det ikke burde være samvær. Mor fikk foreldreansvaret alene, og far fikk ikke samvær. Ingen saksforberedende møter. Saksbehandlingstid 211 dager. Anket til lagmannsretten.